

De onbekende genealoog

Bij het ompakken en nakijken van het archief van de familie Bisdom van Vliet ben ik een aantal keren gestuit op omslagen vol genealogische aantekeningen in hetzelfde, herkenbare handschrift.¹⁾ Helaas staat de maker van de aantekeningen er niet op vermeld. Ze lijken geschreven en getekend door een deskundige genealoog. Niet alleen heeft de anonieme onderzoeker veel en gedegen onderzoek gedaan, de resultaten zijn ook uitgewerkt in overzichtelijk gestructureerde, nette teksten, vaak met fraaie wapentekeningen. Uit de vermelde en niet-vermelde familiegebeurtenissen kan ik opmaken dat de genealoog tot en met 1877 met zijn onderzoek bezig is geweest. Daarna is het onvoltooid blijven liggen. De inventaris van het familiearchief werkte ik tot nu toe bij met toeschrijvingen aan 'de genealoog van 1877', bij gebrek aan een naam.

Wie is deze genealoog?

Het ligt voor de hand eerst aan Marcellus Bisdom van Vliet (1806–1877) te denken. Hij overleed in 1877 en zijn overlijden zou verklaren waarom er na dat jaar niet meer aan het onderzoek is gewerkt. Had Marcellus een speciale interesse in genealogie? Heeft hij misschien een ander opdracht gegeven de familiegeschiedenis uit te pluizen? Het handschrift van Marcellus lijkt namelijk niet op dat van de maker van de genealogische aantekeningen. Voorlopig loopt hier het spoor dood.

Een tweede spoor dient zich aan, wanneer we twee brieven van Antonie Abraham Vorsterman van Oijen aantreffen in het familiearchief.²⁾ Hij was met recht een genealogisch professional en handelde onder de noemer 'Genealogisch en heraldisch archief' in genealogische informatie en familiedocumenten.³⁾ De brieven stammen uit januari en februari 1881 en zijn gericht aan Johan Jacob le Fèvre de Montigny (1840–1881), de echtgenoot van Paulina Bisdom van Vliet en schoonzoon van Marcellus Bisdom van Vliet. Uit de brieven wordt duidelijk dat Vorsterman van Oijen meer dan eens via Johan genealogische inlichtingen uit de Burgerlijke Stand van Haastrecht heeft opgevraagd (Johan was op dat moment burgemeester van Haastrecht), maar tegelijkertijd informeert hij Johan over een wapenbeschrijving van een mogelijk aan Paulina verwante familie Van der Geer. Er lijkt sprake van een al wat ouder, zakelijk contact.

(...) thans zie ik dat U Okhuijzen bekend was, 't is mij aangenaam U dat van van der Geer ook te kunnen mededeelen (...) Het bedrag voor de klerk zal zekerlijk bij U ontvangen zijn?

Beleefdelyk kom ik U nog lastig vallen met de achterstaande vragen, welligt dat Uw klerk in staat is mij daaruit te helpen, aan o.z. heb ik de vragen gesteld. Ik hoop dat de mededeeling omtrent het wapen van de familie van der Geer U aangenaam zal geweest zijn.

Had Johan interesse in genealogie en heraldiek? Andere stukken uit zijn deel van het familiearchief lijken daarop te wijzen. Er bestaan namelijk nog acht andere brieven aan Johan Jacob le Fèvre de Montigny met een genealogisch onderwerp.⁴⁾ Als we de inhoud van deze brieven op een rij zetten en in kaart brengen over wiens familie het gaat — Johan zelf, echtgenote Paulina, of wellicht iemand anders — wordt er al iets meer duidelijk.

Afzender	Datum	Inhoud	Familie van
Leonardus Hendrikus van Romunde, ambtenaar van de Burgerlijke Stand te Kampen	18-2-1874	opgevraagde informatie over overleden familieleden in de Burgerlijke Stand van Kampen	Johan
Jan Braet von Überfeldt, kunstschilder te Amsterdam	22-9-1874	opgevraagde informatie over het familiewapen 'Van Lakerveld'	Paulina
Pieter Jacobus van Rhede van der Kloot, hoge ambtenaar te Den Haag	8-10-1874	opgevraagde informatie over de Woerdense familie Van der Geer	Paulina
Cornelis ten Hove, bakker te Elburg	13-12-1874	opgevraagde informatie over aangetrouwde familieleden Le Fèvre de Montigny	Johan
Pieter Rink, advocaat te Tiel	8-3-1875	verzoek om inlichtingen over afstammelingen van Hendrik Braet	Paulina
David Gerardus Kortebout van der Sluijs, rechter te Zwolle	30-3-1875	opgevraagde informatie over het familiewapen 'Van der Sluijs'	Johan
Pieter Rink, advocaat te Tiel	5-4-1875	nadere uitleg over het onderzoek naar afstammelingen van Hendrik Braet	Paulina
Pieter Rink, advocaat te Tiel	8-4-1875	overwegingen bij het onderzoek naar afstammelingen van Hendrik Braet	Paulina

Uit dit overzicht blijkt dat Johan niet alleen genealogische inlichtingen opvroeg bij de Burgerlijke Stand van de gemeente Kampen en bij particulieren, maar dat hij ook zelf werd geraadpleegd. Hij werd gezien als een genealogische vraagbaak. Advocaat Pieter Rink vraagt ambtshalve of Johan hem kan helpen:

Sinds eenigen tijd stel ik pogingen in het werk om de afstammelingen op het spoor te komen van den Heer Hendrik Braet, als vermoedelijk gerechtigden tot eene aanzienlijke nalatenschap. (...) Uw aangehuwde neef, de Heer Braet von Überfeldt te Amsterdam, deelt mij thans mede dat wellicht UWelEd.Geb. in staat zijt mij eenige meerdere inlichtingen te geven en het is op dien raad dat ik mij de vrijheid veroorloof U met dezen brief lastig te vallen. (...) Ook van andere zijden wordt — of althans werd — hier groote moeite aangewend om de erfgenamen die ik zoek op het spoor te komen. 't Is daarom van het grootste belang dat myn pogingen strikt geheim blijven, en ik vertrouw op uw belofte mij daaromtrent gegeven.⁵⁾

Johan zocht en gaf bovendien informatie die zowel met zijn eigen voorouders en verwanten als met die van zijn echtgenote Paulina verband houdt. Hij had dus interesse in de geschiedenis van zijn eigen voorouders én die van Paulina. De genealogische aantekeningen in het familiearchief die 'de genealoog van 1877' ons naliet, gaan voor verreweg het grootste deel over de voorouders van Paulina, maar voor een kleiner deel óók over de voorouders van Johan. Als Johan de maker van de aantekeningen is, ligt de na-

druk daarin bij niet-eigen voorouders, maar dat hoeft ons niet te verbazen, als we ons realiseren dat hij getrouwd was met een dame met een roemruchte, historisch interessante, en buitengewoon goed gedocumenteerde afstamming.

Na het overlijden, in 1871, van Paulina Maria Hondorff Block, weduwe van Salomon Reijnders Bisdom van Vliet, kwam namelijk het ongetwijfeld tot dan toe door haar beheerde familiearchief ter beschikking van haar zoon Marcellus Bisdom van Vliet. De laatste liet kort daarop het oude familiehuis waarin zijn moeder had gewoond — en waarin het archief lag opgeborgen (op een tochtige zolder?) — afbreken.⁶⁾ Het hele archief moest worden verplaatst en het kan niet anders dan dat het toen, in ieder geval vluchtig, is bekeken. Mogelijk raakten Marcellus en zijn schoonzoon Johan op dat moment geïnspireerd door de grote hoeveelheid documenten en namen zij samen, of één van hen, het plan op de familiegeschiedenis eens goed in kaart te brengen.

Johan had dus een motief. Had hij ook de gelegenheid?

In de zomer 1869 was Johan met Paulina getrouwd en kort daarvoor, op 3 januari van dat jaar, had hij als luitenant ter zee tweede klasse aan koning Willem III verzocht om eervol ontslag uit de marine.⁷⁾ De huwelijksreis duurde van 20 augustus tot 11 oktober⁸⁾ en op 5 november van datzelfde jaar betrok hij met Paulina hun chique nieuwbouwhuis in Den Haag, in de toen kraakverse wijk Bezuidenhout.⁹⁾ Vanaf dat moment had hij officieel niets meer om handen. Pas in december 1877 zou hij worden gevraagd de post van burgemeester van de gemeente Haastrecht van zijn overleden schoonvader over te nemen.¹⁰⁾ Dat is ook precies het moment dat ‘de genealoog van 1877’ stopte met zijn onderzoek — of niet meer wezenlijk bijwerkte.

Was Johan in staat om de goed verzorgde wapentekeningen te maken die we tussen de genealogische stukken in het familiearchief aantreffen? Had hij tekentalent? De door hem als marine-officier gehouden scheepsjournalen geven daarop het antwoord. Daarin vinden we enkele buitengewoon knappe en gedetailleerde tekeningen van o.a. de topografie van Curaçao, diverse typen zeilschepen, en de precieze constructie van het Amerikaanse marinestoomschip *USS Miantonomoh*.¹¹⁾ Er bestaan ook twee losse door “J.J. le Fèvre de Montigny” getekende kaarten, waarvan één in kleur. Het zijn topografische kaarten van een fictieve omgeving met een kustlijn, zeearmen, landbouwgrond, en een dorp.¹²⁾ We weten niet of hij deze kaarten tijdens zijn opleiding bij de marine maakte, of dat hij zijn grootvader, kaartenmaker Gilles Johannes le Fèvre de Montigny,¹³⁾ imiteerde, maar een talent voor tekenen had Johan wel degelijk.

De genealogische aantekeningen zelf geven misschien ook nog aanwijzingen. Hoe staat Johan er zelf in vermeld?

Johan Jakob Le Fèvre de Montigny geb: te Nieuwe Tonge 8 sept 1840 huwde den 20 Aug 1869 te Haastrecht met Paulina Maria Bisdom dochter van Marcellus Bisdom van Vliet en Maria Elizabeth Knoch. Zij was geboren te Haastrecht 30 Junij 1840 1 sept 1854 adelborst 2: kl Breda, 1 sept 1857 adelborst 1: klas 1 sept 1859 luitenant ter zee 2: klasse en verkreeg op verzoek zijn ontslag in 1 Febr 1869¹⁴⁾

Afgezien van enkele spellingsvariaties ziet dat eruit als een zeer goed geïnformeerd relaas. Je zou zelfs kunnen zeggen: “Uit de eerste hand.” Johan vermeldt de details waarop hij trots is: zijn geboorte, zijn huwelijk met Paulina, en de details van zijn carrière bij de marine.

Als we ten slotte het handschrift vergelijken met de stukken die door hem op volwassen leeftijd zijn geschreven,¹⁵⁾ namelijk de al genoemde door hem gehouden jour-

nalen en zijn verzoek om ontslag uit de marine, met daarbij een brief aan zijn schoonvader,¹⁶⁾ dan is de conclusie duidelijk. De golvende *b* en *l*, de lange naar links buigende lus van de *g*, en de soms sterk naar rechts buigende staart van de *p*, *ij*, *7* en *9* zijn onmiskenbaar.

De onbekende genealoog is Johan Jacob le Fèvre de Montigny.

Nu we de maker hebben geïdentificeerd, vallen ook andere puzzelstukjes op hun plaats. Zo is meteen duidelijk waarom in de boedel van Johan en Paulina zich twee exemplaren van *Annuaire Généalogique des Pays-Bas*, edities 1874 en 1875, bevinden (óók een product van Vorsterman van Oijen),¹⁷⁾ waarom in 1874 zonder juridische reden een uittreksel van de doop van Gilles Johannes le Fèvre de Montigny is opgevraagd,¹⁸⁾ en waarom Paulina na het overlijden van Johan een interesse voor genealogie en heraldiek aan de dag legde.¹⁹⁾ Het is nu ook duidelijk waarom er tussen de aantekeningen over de verwanten van Johan correspondentie is te vinden met de aanhef “Mon cher Johan” en “Waarde Johan”, hoe toevallig het is dat enkele aantekeningen en brieven zijn geschreven op papier met een klein wapen ‘Le Fèvre de Montigny’ in pregedruk, en wie de afzender is die een verzoek om inlichtingen aan de gemeente Den Haag ondertekende met “J de Montignij”.²⁰⁾

'S Hage December 1874

Wel Ed Geb heer.

Gaarne zou ik nog de volgende zaken opgezocht hebben uit de gemeente registers:

of Mr. Ysbrande de Kock te 'S Hage overleden is 1805, datum

of Petronella van Schagen te 'S Hage geboren is 28 Maart 1793 overleden

of Maria Louisa van Hamel daar den 19 September 1752 te 'S Hage is geboren.

of Margaretha Eduardina Scheltus daar geboren is den 18 Aug 1735

of Marie Jeanne Wijckerheld Bisdome geboren is te 'S Hage 1812 datum

overleden te " 1816 "

en vooral de geboorte van Elizabeth de Bruijn, welke men zegt te 'S Hage geboren te zijn, vallende tusschen 1720 en 1745.

Met achting uwe dienstw dienaar

J de Montignij

In Museum Paulina Bisdome van Vliet, ontstaan uit het laatste woonhuis van Johan en Paulina, ligt een kastlade vol met uitgeknipte of uitgescheurde zegels.²¹⁾ Die lade heeft altijd vraagtekens opgeworpen. Nu is eindelijk duidelijk wie deze familiewapens verzamelde en een selectie ervan verwerkte tot een overzicht.²²⁾

Schoonvader Marcellus Bisdome van Vliet blijkt trouwens een helpende hand te hebben uitgestoken bij het vergaren van de genealogische informatie. Twee van de bewaarde verzoekschriften om informatie uit de gemeentelijke archieven zijn door of namens hem gedaan. Misschien legde zijn functie van burgemeester wat gewicht in de schaal om de ambtenaren te motiveren wat dieper te speuren naar die ene wat moeilijk te vinden geboortedatum.

Johan Jacob le Fèvre de Montigny werkte van 1872 tot 1877 intensief aan stamboomonderzoek en wapenkunde.²³⁾ Dat resulteerde in vele pagina's genealogiën, parentelen, kwartierstaten, en wapentekeningen, maar hij heeft dat werk niet kunnen

voltooien. Eerst doordat zijn nieuwe baan als burgemeester hem in beslag nam, later ook doordat hij een nieuw huis en nieuw sociaal leven moest inrichten, en ten slotte doordat hij slechts vier jaar later, in 1881, kwam te overlijden. In een tijd dat genealogisch onderzoek voornamelijk bestond uit het per brief communiceren met informanten en er nog geen sprake was van digitale, goed zoekbare, via internet te raadplegen bronnen, heeft Johan bijzonder veel werk verzet. In het archief van de familie Bisdom van Vliet zijn daarvan de stille getuigen te vinden en na een lange tijd kunnen die nu weer worden toegeschreven aan zijn naam.

Januari 2019

-
- 1) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nrs. 20001, 20002, 20143, 20315, 20325, 20348, 20370, 20372, 20386, 20390, 20417, 20435, en 20472. Deze stukken betreffen de families Bisdom, Reijnders, Braet, Okhuijsen, Le Fèvre de Montigny, e.a.
 - 2) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20298.
 - 3) Ab van der Steur, 'Vorsterman van Oijen, Antonie Abraham (1845–1912)', *Biografisch Woordenboek van Nederland 4* (Den Haag 1994). URL: <http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn4/vorster> [12-11-2013]
 - 4) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nrs. 20293–20297.
 - 5) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20297.
 - 6) Marco Bakker, *Waar woonde burgemeester Marcellus?* (Gouda 2017). URL: <https://oesoldelu.nl/onderzoek/burgemeestermarcellus.pdf> [12-2018]
 - 7) Deze brief bevindt zich tussen enkele door hem gehouden journalen. Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20290.
 - 8) De exacte data van de huwelijksreis staan vermeld in het fotoalbum dat als souvenir door Johan en Paulina werd bewaard. Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20227 (tevens Collectie, inv.nr. 7368). Johan en Paulina bezochten tijdens deze reis Baskenland, Zuid-Frankrijk, Zwitserland, en Duitsland.
 - 9) Gemeentearchief Den Haag, Bevolkingsboekhouding, toegang 0354-01, 1861–1879, Suppletoir register.
 - 10) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20300.
 - 11) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nrs. 20290 en 20291.
 - 12) Streekarchief Midden-Holland, Collectie topografische kaarten Stichting Bisdom van Vliet, toegang 1179, inv.nrs. 7784 en 7785.
 - 13) Gilles Johannes le Fèvre de Montigny (1765–1821) was militair ingenieur, cartograaf, en sinds 1808 administrateur van de verponding. In het Staatse, Bataafse, Franse, en Nederlandse leger klom hij op tot luitenant-kolonel, 'chef de bataillon', onderdirecteur van de fortificaties, en uiteindelijk kolonel. Sinds 1811 was hij eerste administrateur van het Kadaster. Zie voor zijn aandeel in de cartografische nalatenschap van kleinzoon Johan Jacob le Fèvre de Montigny: Esther Verkaik en Elien Voerman, 'De kartografische collectie Bisdom van Vliet–Le Fèvre de Montigny', *Caert-Thresoor 2* (2011) 52–59.
 - 14) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20472.
 - 15) Zijn *Constructie van den adelborst* schreef en tekende hij tijdens zijn tweede studiejaar bij de marine. Hij was toen nog maar 15 jaar oud en zijn handschrift moest zich toen nog

- ontwikkelen. Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20289.
- 16) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20176.
 - 17) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Collectie, inv.nrs. 7669 en 7677.
 - 18) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20478.
 - 19) Uit de correspondentie die zij voerde met genealoog Bonifacius Franciscus Wilhelmus von Brucken Fock, in de periode 1889–1894, wordt duidelijk dat zij wel raad wist met Johans papieren. Op een brief vol genealogische vragen noteerde zij: “beantwoord maar tehuis alles nazien”. Paulina liet vervolgens talloze aantekeningbriefjes achter in Johans dossiers over haar voorouders Bisdom en Reijnders. Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nrs. 20230, 20002, en 20325.
 - 20) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20472.
 - 21) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Collectie, inv.nr. 8793.
 - 22) Museum Paulina Bisdom van Vliet, Archief van de familie Bisdom van Vliet, inv.nr. 20001.
 - 23) Beginpunt: de correspondentie die we tussen de aantekeningen aantreffen, is gedateerd vanaf 1872. Eindepunt: het overlijden van Marcellus Bisdom van Vliet op 30 november 1877 is niet meer opgetekend.